

En författning som tillåter att man sparkar ut ett kandidatparti ur valet med motiveringen att de flesta av partimedlemmarna har hoppat av skolan.

Sydasiens WINNIE BOOTH skriver om ett Bhutan som tar ett motvilligt steg framåt.

Att konstruera medborgarskap

I slutet av 1980-talet antog Bhutan under sloganen "ett land, ett folk" en policy för nationsbyggande. Detta innebar att språket och kulturen anpassades efter den dominerande Ngalong-eliten. Det ledde i början av 90-talet till uppror i söder och i öst, vilket fick till följd att omkring 100 000 Lothsampas förvisades och att en mängd munkar fängslades. Sedan dess har inga betydande protester yttrats i landet.

2001 tog kungen initiativ till skrivandet av en författning, vilken 2005 skissades fram av en kommitté bestående av landets elit och valda representanter. Året efter diskuterades den med folket. Den 23 mars i år röstar det bhutanska medborgarna för andra gången till Nationalförsamlingen, och antar därmed officiellt landets författning.

Den fredliga utvecklingen av Bhutans nationsbyggande sedan det tidiga 1990-talet är en trolig förklaring till varför kungen har beslutat att landet nu ska styras med en skriven författning. kungens uttalade mål var en författning som vilar på "demokratins sanna principer" (Kuensel, 30 november 2001). Men bland den styrande eliten finns en oro att ett bredare folkligt inflytande kommer att störa nationsbyggandet och ha en negativ inverkan på Ngalong-elitens rådande dominans.

DETTA STÄLLER FRÅGAN hur författningen och tillämpandet av den kommer att forma medborgarskapets konstruktion i Bhutan. Den första paragrafen i författningen hänvisar till Rousseaus idé om medborgarna som suveräna: "Bhutan är ett suveränt kungarike och den suve-

räna makten ligger hos Bhutans folk".

Den här idén om medborgaren som suverän är i den västerländska demokratis tankevärld förknippad med principerna om "folklig kontroll" och "politisk jämlikhet".

Principen om folklig kontroll är integrerad i författningen i form av fria och rättvisa val. Men monarken behåller ett betydande inflytande. Han äger rätten att dela ut utnämningar och att ge medborgarskap och land. Han har han laglig rätt att godkänna viktiga höga poster i samhället och politiken. Vidare kan han välja en femtedel av medlemmarna i Nationalförsamlingens andra kammare. Politiskt har han rätten att föreslå och stoppa lagförslag och propositioner i parlamentet, och sådant som "saknar stöd i författningen". Slutligen är regeringen gemensamt ansvarig inför monarken och parlamentet. Eftersom monarkin går i arv, finns en risk att viktiga beslut även i fortsättningen sker utan folkets inflytande.

I FÖRFATTNINGEN STAR att Bhutan ska ha ett tvåpartisystem, där endast det regerande partiet och oppositionspartiet finns representerade i Nationalförsamlingen. Eftersom landet bebos av tre större folkgrupper riskerar detta att skapa permanenta minoriteter.

Bristen på beskydd av minoritetsgrupper riskerar att leda till att den Ngalong-elitens dominans bevaras, och att de marginaliserade Lhotsampas inte får sina röster hörda. Detta är speciellt problematiskt med tanke på det tidiga 1990-talets kampanjer mot Sharschops och Lhots-

hampa, och den åtföljande flyktingkrisen. Då blev ett stort, okänt antal Bhutaneser av primärt Lothsampa-ursprung fråntagna sina rättigheter till medborgarskap. (ickeloyalitet mot tsa-wa-sum, eller kung, land och folk.).

Ett okänt antal saknar ännu rättigheter att delta i de kommande valen.

VID EN FÖRSTA ANBLICK tycks författningen ge bhutaneserna makten att välja sina egna kandidater i valen. Men detta begränsas av elitistiska tillämpningar. Som exempel diskvalificerades the Bhutan People United Party, på grund av att de "saknar mognad, eftersom fler än 80 procent av partimedlemmarna har hoppat av skolan".

Likaså saknas "trovärdigt ledarskap". Vidare anses partiet bryta mot paragraf 15,2 genom att störa nationens sammanhållning, eftersom de utmålade sig själva som ett parti för dom förtryckta. Denna hållning befästs av ett påbud som ger bhutaneser med en akademisk examen eller minst fem års erfarenhet av statligt arbete rätt att ställa upp för val. Därmed tas rätten att bilda politiska partier, välja kandidater och driva politik som stödjer de utsatta från folket och läggs i elitens händer.

Dessa tillämpningar skapar en hierarki i medborgarskapet, gradskillnader. I toppen finns eliten, som äger fulla rättigheter att rösta och delta i politiska sammanhang. Under dem finns de med lägre utbildning, som innehar ID-kort och äger rösträtt i valen. Längst ner är de bhutaneser som inte ges medborgarskap och därmed saknar rösträtt. Mestadels hör de till

FOTO: Winnie Booth

Man skulle kunna tro att Bhutans nya författning kommer ge bhutaneserna makten att välja sina egna kandidater i valen. Men det är en sanning med viss modifikation.

Lothsampa. I samma ambivalenta anda tas i författningen i paragraf 7 ett stort kliv i utrustandet av de medborgerliga rättigheterna. De garanteras civila och politiska rättigheter, som tex mötesfrihet, rörelsefrihet och yttrandefrihet.

A ANDRA SIDAN FINNS två paragrafer som undergräver dessa rättigheter: "En person skall inte bli föremål för olagliga angrepp på hans heder eller rykte".

Oavsett de rättigheter som utlovas i denna författning skall det i denna paragraf inte finnas något som hindrar staten från att vidta nödvändiga restriktioner i lagen när det rör:

- Bhutans suveränitet, säkerhet, sammanhållning och integritet.
- Landets fred, stabilitet och välmående.

Dessa paragrafer ger i praktiken staten rätten att sätta sig över medborgarens rättigheter, eftersom fördelningen av makt är oklar.

Sammanfattningsvis: Principen om poli-

tisk jämlikhet är förvriden till en hierarki med olika grader av medborgarskap. Bhutaneserna ges enligt författningen medborgerliga rättigheter, men bara så länge de inte går mot statens intressen. Principen om folklig kontroll är förrädisk, då en betydande makt kvarblir hos kungen och eliten, och politiska frågor kontrolleras av valkommittén, medan den vanliga befolkningen anses okunnig.

Trots att makten i landet officiellt ska överlämnas till medborgarna verkar den verkliga makten ligga hos kungen och eliten. Detta är antagligen en logisk följd av en begriplig vilja hos eliten att fortsätta styra landet (elit-intervjuer, 2005). Men maoisters nyligen utförda bombattacker reser frågan:

Kan dom det?

Winnie Booth

*Översättning: Thomas Lindy
FOTNOT: Den här analysen är baserad på 30 elitintervjuer i Bhutan 2005 samt reflektioner ur Kuensel November 3, 2001.*

Buddistiskt kungadöme

Bhutan är ett Buddistiskt kungadöme omgivet av Kina i norr och i öst, väst och söder Indien. Landet har drygt två miljoner invånare och är ekonomiskt ett av världens minsta och minst utvecklade länder. Jordbruk och skogsbruk livnär 90% av befolkningen. Bhutan är ett av världens mest slutna samhällen, och möjligheterna att besöka landet är begränsade. Restriktionerna beror på att man vill värda och värna landets historia, kultur och nationella identitet.

Trots att Bhutan existerat som rike sedan 1600-talet, var det först 1907 som Wangchuck Dynastin formellt upprättade monarkin. Det finns tre stora etniska grupper i landet: Sharchops (i öst), som troligen invandrade från Indien, Ngalongs (i de centrala och norra delarna av landet) som invandrade från Tibet, och Lothsampas (i söder), som invandrade från Nepal på 1900-talet.